

ДАВИДОВА
Ірина Олегівна
irinaavydova@list.ru

УДК 37:331.5:338.37

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ РИНКУ ПРАЦІ ТА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ПРОЦЕСІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

THEORETICAL ANALYSIS OF INTERACTION OF LABOR MARKET AND EDUCATION MARKET IN RECRUITMENT PROCESS

д.е.н., Харківський державний університет харчування та торгівлі

Стаття присвячена визначенню змісту взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг з точки зору інституційного, політекономічного, функціонального підходів. В статті виявлені кількісні залежності підвищення рівня інтелектуального капіталу членів суспільства від ступеня збалансованості ринку праці та ринку освітніх послуг.

Статья посвящена определению содержания взаимодействия рынка труда и рынка образовательных услуг с точки зрения институционального, политэкономической, функционального подходов. В статье выявлены количественные зависимости повышения уровня интеллектуального капитала членов общества от степени сбалансированности рынка труда и рынка образовательных услуг.

The article is devoted to defining the content of interaction between labor market and education market in terms of institutional, political economy, functional approaches. The article revealed quantitative depending enhance intellectual capital society members on the degree of balance of the labor market and education market.

Ключові слова: ринок праці, освіта, моделі збалансованості

Ключевые слова: рынок труда, образование, модели сбалансированности

Keywords: labor market, education, models of balance

ВСТУП

Аналіз взаємодії ринку праці і професійної освіти в сучасній Україні виявив актуальність процесів, що відбуваються в рамках цієї діяльності, і показав низку негативних наслідків, викликаних недостатнім рівнем інституціоналізації даного механізму. В Україні реалізація взаємодії ринку праці та системи професійної освіти носить суперечливий характер та виявляється в протиріччях систем цілепокладання, розриві функціонально необхідних системних зв'язків, слабкості зворотнього зв'язку між сферою зайнятості та освітою, дублюванні функцій одного інституту іншим.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні змісту та сутності виконання аудитором завдань з надання впевненості.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти. При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Вплив економічного розвитку на процеси підготовки та працевлаштування фахівців з позицій основних теорій розвитку сучасної соціально-економічної системи викликає цілий ряд

трансформацій. Серед основних відзначаються – зміни якісних вимог до працівника, що зумовлюють еволюцію структурних запитів ринку праці до системи освіти; зближення відносин даних інститутів.

Функцію адаптації інститутів ринку праці та освіти виконує економічна діяльність, що підтримує фінансово-економічні умови їх взаємодії; функція досягнення мети реалізується шляхом активізації обміну інформаційними запитами; функція інтеграції забезпечується за рахунок узгодження інтересів соціальних партнерів та нормативного закріплення механізмів цього узгодження; функція відтворення структури та підтримання зразка актуалізує процеси інституціоналізації взаємодії ринку праці і професійної освіти.

Інституціональний підхід пояснює необхідність створення спеціалізованої діяльності з підготовки кадрів завданням вирішення протиріч між сформованими інститутами професійної освіти і зовнішнім економічним середовищем, що потребує нових спеціалізованих навичок і вмінь. Призначення професійної освіти – формування і відтворення професійно-кваліфікаційного складу населення, хоча ефективність реалізації цієї місії виявляється вже в межах іншого інституту – ринку праці.

Інституціональна парадигма, як теоретичний підхід, зумовила бачення взаємодії професійної освіти і ринку праці як інституціональної форми соціального партнерства, що має законодавче

оформлення статусу та організаційну інфраструктуру [2, с. 33]. У доповнення необхідним є аналіз взаємодії даних інститутів через призму відповідності попиту та пропозиції професійно-кадрової структури, а також через дослідження їх конкретних функцій.

Політико-економічний підхід допомагає пояснити відносини ринку праці і системи професійної освіти з точки зору регулюючих факторів і механізмів, що використовуються органами державної влади. Інтеграційний характер відносин ринкових інститутів і держави проявляється у створенні незалежних посередників, що координують роботу системи професійної освіти і ринку праці.

При формуванні робочої сили, на підготовчій стадії зайнятості, спостерігається розвиток здібностей до праці, зростає освітній рівень, змінюються соціально-психологічні пріоритети; на стадії обміну та розподілу – задіюється механізм конкурентної боротьби за кращі робочі місця та умови оплати праці; при використанні робочої сили, на продуктивній стадії зайнятості, працівник забезпечується життєвими благами, необхідними для зростання людського та інтелектуального капіталу, тут триває налагодження соціальних контактів, зростає досвід та соціальна мобільність працівника.

Функціональний аспект взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг виявляється в досягненні їх збалансованості [1, с. 20]. Формалізований економічний аналіз дозволяє визначити в сфері освіти такі параметри, які дозволяють здійснювати процес управління інтелектуальним капіталом та є впливовими для його реалізації в сфері зайнятості.

Існуючі дослідження в даній сфері [3] вказують на кількісні залежності підвищення рівня інтелектуального капіталу членів суспільства як від освіти, так і від її ресурсів. Основою прогнозування обсягів професійного навчання є інформація про загальну додаткову потребу в робітниках певної професії або кваліфікації. Використання підходу з точки зору національного господарства дозволяє забезпечити багатоваріантність розрахунків для збалансування потреб економіки з мінімальною необхідною кількістю спеціалістів.

Трудові ресурси економіки мають регулярно поповнюватись, у тій мірі, в якій це необхідно окремим її галузям для ефективного розвитку. В сфері зайнятості відбувається узгодження потреб галузей економіки в фахівцях з можливостями постачання системою освіти необхідного обсягу кваліфікованих кадрів. Система професійної освіти «в ідеалі» має задовольняти щорічну потребу економіки у поповненні кадрів і тим забезпечувати баланс на ринку праці. Чисельність випускників з кожної спеціальності залежать від прийомів на ці спеціальності, які вже були здійснені в попередній період, з урахуванням тривалості навчання на кожному рівні освіти. У сферу професійної освіти учні потрапляють із системи загальної та середньої освіти. Тут визначальним параметром виступає народжуваність населення, яка складно піддається впливу, особливо в короткостроковій перспективі.

Оцінка професійної структури може здійснюватись на основі декількох підходів:

- *інтернаціональна модель* – передбачає розгляд професійної структури в більш розвиненій країні та прийняття цих показників як орієнтирів для даної країни;

- *модель міжфірмового зіставлення* – розгляд та оцінка професійної структури зайнятих в найбільш модернізованих чи ефективних фірмах, яка приймається як база для інших;

- *управлінські норми* – визначальну роль у встановленні орієнтирів відіграють консультації експертів, які розраховують бажані пропорції;

екстраполяційна модель – передбачення професійної структури здійснюється шляхом встановлення простої функції часу та подовження попередніх тенденцій. Під час аналізу доцільно застосування таких змінних: L – праця; X – випуск, I – економічний сектор; J – професія; K – рівень кваліфікації:

$$\frac{L_{tj}}{L_t} = f(t); \quad (1.1)$$

- *аналіз виробничої функції* – дозволяє встановити залежність між професійною структурою, загальним рівнем продуктивності та рівнем продуктивності в якомусь професійному секторі:

$$\frac{L_{tj}}{L_t} = f\left(\frac{X}{L}\right) \quad (1.2)$$

Розрахунок *кваліфікаційної* структури найчастіше передбачає метод, за яким структура освіти одержується як пряма функція від продуктивності праці:

$$\frac{L_k}{L} = f\left(\frac{X}{L}\right) \quad (1.3)$$

або через коефіцієнт корисності кваліфікованої праці (b) встановлюється залежність випуску від кваліфікованої праці:

$$L_k = bY \quad (1.4)$$

Це одна із характеристик моделі Я. Тінбергена [4].

Баланс пропозиції до попиту на кваліфіковану робочу силу передбачає можливості регулювання та цілеспрямованого впливу на потоки робочої сили, викриває можливі надлишки або нестачі серед працівників у професійному розрізі та викрити сферу їх генезису (ринок праці або ринок освітніх послуг).

До основних напрямів досягнення збалансованості можна віднести:

- гармонізацію сукупності чинників, які впливають на формування економічних параметрів працездатності робочої сили у фазі використання, визначаючи її довгострокову рентабельність;

- узгодження сукупності факторів економічного, соціального та демографічного плану, що не впливають прямо, а утворюють середовище формування тих властивостей носія робочої сили, що безпосередньо не використовуються в трудовій діяльності, але є впливовими для людського розвитку.

ВИСНОВКИ

Узгодження ринку праці та ринку освітніх послуг мають проводитись з урахуванням даних про

зайнятість, оплату праці, капітальні витрати, сукупну продуктивність факторів виробництва. Перспективні показники зайнятості за секторами економіки можуть бути одержані з використанням екстрапольованих величин для зовнішніх змінних, та на цій основі – виявлення багатоваріантних залежностей, важливих з точки зору розгляду реалізації будь-якого економічного процесу. Параметром, який дозволяє здійснювати регулювання взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг з метою досягнення збалансованості виступає прийом до закладів освіти в розрізі спеціальностей та рівнів навчання.

Одним із шляхів вирішення проблеми збалансованості ринку освітніх послуг та ринку праці виступає формування освітнього кластеру, включення в який науки, освіти, держави, служб зайнятості та роботодавців дозволяє здійснювати чітке формулювання вимог, які з'являються у суспільстві;

по-друге, сформувати усвідомлення бізнесом важливості інвестицій в людський капіталі.

Список використаних джерел

1. Давидова І.О., Кім М.М. Взаємозв'язок між ступенем економічного розвитку та професійною освітою в Україні // Україна: аспекти праці. – 2014. – №4. – С. 19-26.

2. Давидова І.О. Інституціональна трансформація та інституціональний механізм зайнятості населення // Торгівля і ринок України: темат. зб. наук. пр. Вип.32. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – С. 32-36.

3. Питухин Е.А. Математическое моделирование динамических процессов в системе «экономика – рынок труда – профессиональное образование» / Е.А. Питухин, В.А. Гуртов. – СПб.: СПбГУ, 2006. – 346 с.

4. Тинберген Я., Х. Босс. Математические модели экономического роста / пер. с англ. - М.: Прогресс, 1967. – 174 с.